

ACC. NR M. 13594:1-6.

Landskap: Skåne ..... *Upptecknare:* Siv Winelius .....
Härad: Bjäre ..... *Berättare:* John Ebbesson .....
Socken: Hov ..... *Berättarens yrke:* lantbrukare .....
Uppteckningsår: 1954 ..... *Född år:* 1867 ..... i Segeltorp .....

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

(s. 1-6)

När den nya tiden kom till bygden.

(L.U.F. 73) s. 1-6.

Skriv endast på denna sida

Bymöte förekommer ännu i Segeltorp. Den 1 maj är vi samlade och överlägger om allmanningarna. De som inte har del i dem måste betala för att släppa sina djur där. De pengarna delar vi på bymötet. Äldermannen bjuder på kaffe och brännvin efteråt.

Laga skiftet ägde rum på 1830-talet.

I min tidigaste barndom hade de ingen plog här. Men de ärjade jorden med träårder, som de själva tillverkade. Det var försett med årjärn på löpet. En sjökaptan, Bengt Nilsson i Olastorp, som hade en stor gård, köpte i England en plog med "stärtar" och ås av trä men med gjuten kropp och smitt skär. Det var den första plogen här. Min mormor lånade den, då hon skulle plöja "höralandet". En husman, som tjänat i Danmark, fick plöja, för ingen annan kunde. Då folket i bygden fick se den plogen, blev det plogar överallt. Smederna skaffade plogkroppar och snickarna tillverkade träverket. Det var mycket stenigt här på den tiden, så ibland gick åsen av. Då jag var i 12-årsåldern började plogar helt av järn komma i bruk.

För omkring 80 år sedan slutade de med jordbränning här. Grästorven skars av tunt. Därtill användes en ca. 1 1/2 m. lång trästång med en "träknuda" i ena änden. I den andra var den försedd med ett ca. 12 tum brett eggjärn på tvären. Under arbetet fördes stängen mot låret, där man hade en "puda" som skydd. Den var bunden i ett snöre om halsen. Fruntimren lavade upp grästorven och vände på dem så de blev torra. Sedan brändes de och askan kastades ut. Därpå körde man med årder och korn såddes. Det kallades bränningskorn.

Pinnarna i träharven kallades "träpelar". Det var 4 st. "harvbålor" med ungefär 10 pinnar i varje bål. Bålen var 3 alnar. I min barndom började de med järnpinnar. Klösen kom ungefär samtidigt och fjäderharven i slutet av 1880-talet.

Jag tröskade med "plej", när jag gick i Hovs skola. Vi började kl. 5 på morgonen och kl. 8 skulle man vara i skolan. Halmen buntades i "klippor". Det hade vi att fodra med. På den tiden hade vi ingen sädesharpa, utan vi kastade säden med en liten handskoffa. Sädesharpor kom till mindre ställen på 1880-talet. Det var en snickare i Svenstad, Janne Svensson, som gjorde sådana på beställning. De kostade 30-40 kr. st. En dansk gjutare, som hette Hansen, kom till Båstad. Han satte upp gjuteri och gjorde bl.a. spisar, plogar och vandringsströskverk med slaglor. Dessa senare kostade då på 1880-talet 400-500 kr. Men vi tröskade rågen länge än för att få långhalm till halmtaken. Jag var den förste här som hade ångtröska. Det var år 1895. Jag lejde den av en man från Ö.Karup, som tillverkat den. Folk kom i flockar för att se hur arbetet gick till. Året därpå såldes den hit. Det var tre stycken som köpte den. Vi andra lejde den av dem. Det behövdes 12 personer att sköta den. De lejda arbetarna skulle ha 15-20 öre i timmen för arbetet.

Hästräfsan kom på 1890-talet.

Växtföljden var i min barndom: helträda, råg, klöver i 2 år, korn, blandsäd eller havre i 3 år. Ärtor till husbehov, men man slutade med dem, då ångtröskan kom. Av sädesslagen odlades havre mest. Spannmålen såldes till Båstad. Innan det fanns magasin där, kördes den till Ängelholm, men det var före min tid. Omkring

ACC. N:R M. 13594:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

10 kr. fick man för en tunna havre. Numera säljes ingen spannmål, den användes till djuren. Förr fick de halm och klöverhö. Jag minns att de ibland måste lyftas upp om våren. I min barndom uppodlades den naturliga ångsmarken helt. Halmen skars till hackelse i en s.k. skärekista. Det hände många olyckor med den. I Laholm köpte vi en hackelsemaskin, då jag var 10-12 år gammal. Rotfrukter började man med vid sekelskiftet. Till att börja med odlades bara "bofällor", men det var bara några år. Mjölken fick sådan bismak av dem. Så kom "rabbor", morötter och foderbetor. Då kraftfodret började ett stycke in på 1900-talet var det i form av hela kakor. De lades i ett kar och man slog på vatten. Det var solroskakor och bomullsfrökakor.

Ett enskilt mejeri kom till på 1880-talet i Ängalag, igångsatt av Bernhard Lundström. Det fortgick till 1914, då det måste lägga ner på grund av konkurrensen från V.Karups andelsmejeri, som tillkom 1894. Före mejerierna sålde vi smör till handelsbutikerna en gång i veckan. De lämnade smöret vidare till kunder i Båstad. Även ost gjordes i hemmen och såldes till handlarna. Gårdarna bytte "ostmjölk" d.v.s. mororna gick till varandra med mjölk. Smeden och barnmorskan fick mjölk till skänks. Barnmorskan kom då till ett ställe dit mjölken lämnades och fick göra sin ost där. Torparna köpte ofta en ost av bönderna.

Sedan mejerierna kommit till blev det allt fler grisar på ställena. I min barndom var det inte vanligt att man hade mer än en eller högst två grisar. Man köpte en tidigare tingad, nattgammal gris. Den fick man lära till att dricka. Eftersom ladugårdarna på den tiden var mycket bristfälliga, hade man den under

ACC. N:R M. 13594: 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

den kalla tiden i en låda med halm i stugan, tills den blev så stor att den utan risk kunde vara i ladugården.

Korna var av den svenska röda boskapen. Före järnvägens tid fick man leda djuren till Laholm och Båstad och sälja dem på torgen där. Ibland måste man leda hem dem igen. Då var det en tung vandring. Sedan järnvägen kommit till 1885, ledde man djuren till stationen, efter det att köpet gjorts upp med kreaturs-handlaren.

Att köra med kor eller stutar har inte förekommit här.

Kostallet hette här förr "manset" (med långt a-ljud) och golvet bakom korna "mansfloret". Mjölksilen, som hette "majlsan", var gjord av en alstock. Den var i form av en rund skål med två sidostycken, som vilade på mjölkkärlets kanter. I mitten av skålen var ett hål. En linneduk "majlsekluten" lades över "majlsan" vid silningen.

Här finns ingen mägdel, men vi körde till Grevie och hämtade. Det var inte förrän jag var vuxen. Då betalades 1 kr. för lasset. Den sista mägdeln körde vi på här för 6-7 år sedan. Då kom den hit med lastbil och det kostade 25 kr.

"Tångävorna" här kallas Store och Lille Stut och Busse vik. Förr använde vi mycket tång på åkrarna. Men vi slutade med det för 25-30 år sedan. Det blev för litet folk till arbetet på gårdarna. Efter blåst var vi uppe kl. 3 och tog upp tången, annars var den väck kl. 7. Grannbyarna förbjöds att vända upp tång, men att "lässa" ett lass och köra hem kan ingen förbjudas. Vi vände upp tång året runt. Var och en hade sin "bonke" vid sjökanten. På våren körde vi upp den, plöjde ner

den och sådde vårsäden. Tången skulle vara fuktig, då den plöjdes ner. Vi bredde en rygg i sänder och plöjde ner.

En och annan hade litet benmjöl på jorden, men det var sparsamt. Den första konstgödningsen kom för omkring 50 år sedan. Den var från England.

På 1890-talet började man så smått att köpa utsäde.

Vid dräneringen grävde man ett 7 kvarter djupt och knappt 1 m. brett dike. En sten lades vid var sida och en över, så att en kanal uppstod. När de stora stenarna var slut tog man mindre och gjorde flera kanaler. Så kastade man småsten över sedan halm och tång och slutligen jord. Här har vi inte haft tegelrör så länge, de började för omkring 25 år sedan.

Bönderna här fiskade mest till husbehov, men "husarna" sålde söderut i socknen. Förr var de 4-5 om varje båt. Den halades upp och ner på "malen" på 3 runda trästycken, "lönmar". Varje båt hade sin "kaus" eller spilta vid Hättan i Hallarna. Om hösten och vintern pilkades torsk och på våren och sommaren användes garn till flundror och spättor. Flundror ansågs som sämre fisk och användes mest till hönsen. För 20 stora och vackra flundror betalades 10 öre. Torsken betalades med 50 öre lispundet. Ibland när vi pilkade torsk, fick vi så mycket att den måste hämtas med häst och vagn och såldes i bygden. Näten sattes på kvällen och drogs på morgonen. Det hände att man kunde få över 100 spättor på ett garn. De spättor som inte åts eller såldes torkades och torsken saltades ner i baljor. Nu har trälarna förstört fisket för oss.

När pojkarna gått och läst var det vanligt att de tog hyra. Vid jultiden

kom de hem och reste i mars-april igen. På 1880-90-talen avlöstes sjömansyrket av emigrationen. Många pojkar i min ungdom, som mönstrat, reste över till Amerika, då de skulle ut och excercera.

I min mors ungdomstid (f. 1833) byggdes små skutor, jakter och skonare vid Ingelstorpsstranden. I sjön ligger ett par stenar, som kallas "Ringastenarna". De är försedda med järnöglor, genom vilka rep och kättingar trädde, då båten skulle dragas ut. Till detta arbete samlades traktens ungdom. Då skutan var flott blev det fest. Bräder lades ut i sanden till dansgolv och på en s.k. korsstol (en stol med 4 korsarmar och 4 ben) ställdes en kopparkittel med toddy, som man serverade sig efter behag. Så trädde dansen efter spelmannen Anders Bengtssons fiol. I min tid har ingen båt byggts där.

Vid Hallarna fanns för omkring 50 år sedan stenkross. Med tippvagnar kördes den krossade stenen på räls ut på ett par bryggor och lastades i småskutor. Men bryggorna blåste ner och det blev för dyrt att bygga upp dem igen, så stenkrossningen upphörde.

När jag var ung, var här "bastoer" för linet i nästan varje by. Om sommaren och hösten for man till marknaderna och sålde linräckor (lärft).

Vanligen hade de 4-5 får på ställena. Ull såldes i oktober och november på torgdagar och marknader i Laholm, Vårtorp och Ängelholm. Man fick omkring 1 kr. skålpundet.

=====